

oud-brabants dorpsleven (een recensie)

De titel "Oud-Brabants dorpsleven" en de ondertitel "wonen en werken op het Brabantse platteland", die gegeven zijn aan een verzameling artikelen, die wijlen Bernard van Dam uit Eerde indertijd schreef, zijn niet zo overdreven als men zou kunnen veronderstellen. "Oost-Brabant zou dichter bij de waarheid zijn, maar overigens is dit een boek, waarin zeer vele lezers de oude situatie in de eigen streek zullen herkennen.

Bernard van Dam keek verder dan het kringetje van Eerde. Het is daarom ook, dat ik met veel plezier het door "Brabants Heem" uitgegeven boek wil aanbevelen aan de lezers van "Gemerts Heem". Punten van herkenning komt ook de Gemertse lezer op bijna elke bladzijde tegen.

In de hoofdstukken "De Brabantse boerderij", "Het mest maken op de Brabantse boerderij voor 1900", "Brood bakken op het platteland", "November slachmaand", "De Bieboer", "Voor vijftien stuivers en de kost", "Over het dienen en de dienstmeid", "Over molens en mulders met tot slot hegmulders", "Over brouwer en brouwerij uit vroeger tijd", "Mijnheer pastoor en zijn omgang", "Oude gebruiken bij sterven en begraven" - om er maar enkele te noemen van de meer dan 50 hoofdstukken - keren we in gedachten terug naar de goede oude tijd, die we zelf hebben meegemaakt of waarover we zo vaak hebben horen praten.

Natuurlijk zijn de namen van sommige voorwerpen en de gebruikte dialectwoorden soms iets anders dan in Gemert, maar dat kan als vergelijkingsmateriaal en als uitdaging om alles in het eigenplaatselijke te vertalen juist interessant zijn. Het is mij opgevallen, dat Gemert verschillende malen in het werk met name genoemd wordt. Het lijkt me voor "Gemerts Heem" wel op zijn plaats daaraan wat meer aandacht te besteden. Op bladzijde 94 wordt verteld over de marktdag, waaraan vele dorpen hun mooie marktplein te danken hebben. Maar naast die markten heeft bijna elk dorp van enige betekenis in de loop der tijden een wekelijkse beursdag georganiseerd, die dan gehouden wordt in de rond het marktplein gelegen herbergen, waarvan enkel hier en daar de namen als "Korenbeurs" en "Vlas en Graanbeurs" nog herinneren aan hun voornaamste

functie uit vroeger dagen. "De aanzienlijkste onder de dorpen als Mill, Gemert, Veghel, om er enkele te noemen, hadden op hun beursdag ook nog hun botermijn, in de regel een gemeentelijke aangelegenheid, die werd afgedaan in een of ander vertrek van het raadhuis, welk vertrek dan luisterde naar de weidse naam van "Waag".

Nu heb ik persoonlijk nooit gehoord van een botermijn in Gemert. Ik dacht, dat men hier op Helmond aangewezen was. De Beurs is mij wel bekend, maar kan iemand me verder informeren over het al of niet bestaan hebben van een Gemertse botermijn?

Op bladzijde 97 wordt gesproken over de bekendheid, die Gemert genoot door de goede kwaliteit van de haver, die wijd en zijd kopers trok.

Op bladzijde 155 vindt men een tekening van een bierpot met een klein glaasje, waarover twee bladzijden verder wordt gezegd, dat nog lang na 1900 in Gemert en omstreken het bier in koele stenen oorpotten met tinnen deksel voor de klant kwam staan, vergezeld van kleine glaasjes voor het geval die klant het liever daaruit dronk dan de grote pot aan de mond te zetten.

Op bladzijde 174 wordt een firma Verhoeven uit Gemert genoemd, die zich had gespecialiseerd in de fabricage van "broodmachines" (=kneedmachines te gebruiken door broodbakkers) en die in 1887 één van zijn producten kwam plaatsen in de bakkerij van de vader van de schrijver.

Op bladzijde 232 wordt, ook weer vergezeld van een tekening, verhaald, hoe de Minderbroeders-Capucijnen van Handel jaarlijks in alle parochies in de omgeving hun rondgang kwamen maken om goederen in natura in ontvangst te nemen.

Uit deze paar aanhalingen zal al blijken, hoezeer het boek "speelt" in onze eigen streek.

Het zou mij niet verwonderen als lezing van het werk bij vele leden van de kring zoveel herinneringen oproept, dat zij lust krijgen om ook eens het een en ander, toegespitst op Gemert, op papier te zetten en dit aan "Gemerts Heem" toe te sturen.

Rest mij nog enige woorden te wijden aan de vele tekeningen in het boek, die niet alleen het geheel verfraaien maar ook een duidelijke rol spelen bij de tekst, omdat vooral voor

jongere lezers de getekende taferelen, zoals van de slacht en het dorsen, de interieurs en de ouderwetse kermis met koekslaan een duidelijke taal spreken.

Naast deze tekeningen komen nog een twaalftal foto's in het boek voor. Men kan het geheel echt rijk-geïllustreerd noemen.

Het zal intussen wel duidelijk zijn, dat ik iedereen wil aanraden het boek te kopen. Het is geen boek om eenmaal te lezen, maar om het zelf te hebben er er telkens opnieuw naar te grijpen.

Van der Wijst.

(Bericht aan pater Loffeld:)

"Tweederde gedeelte van een akte van de schepenbank van Aarle-Rixtel betreffende een geschil tussen jonker Everaard van Boshuijsen, heer van Croij, en Hendrik Jan Simons Coolen betreffende het gebruik van een weg aldaar. 1633 augustus 11. (Conf.min.schepenprot. A.-R. inv.nr. R 72 fol.45 vso.)

v.d.W.

HOEVE "DE KIEBOOM" in 1555.

In 1553 had er een erfscheiding plaats van de hoeve ten Kieboom tussen Willem en Jan van Zeeland.

Willem kreeg: de akker aan de Vroeyen Dick en de schop van de hoeve; de akker in de Molenstraat geheten de Leemscuylen met de kooien daarop staande; een heiveld, geheten de Breemhorst; een eusel geheten de Spoerckt en het eusel achter de hoeve.

Jan kreeg o.a. de hof en akker van de Kieboom tot de straat; de hoge akker tussen de waterlaat en de Zandstraat; de Berglaren, het Osseneusel aan de Groescuilen; het kalvereusel bij de hof.

Dit is één van de talloze akten betreffende goederen in Gemert. Er komen enorm veel gegevens in voor. Zaak is echter uit te zoeken, waar de stukken land gelegen waren en dat is niet zo eenvoudig. Men kan de proef nemen.

Interessant is de naam "Vroeyen Dick". De "r" wordt afgewisseld door de "l". In onze eeuw was de Vlooiendijk vergeten, maar de "Vlooieneengd" was nog een bekend begrip vóór in de Virmundtstraat.

Van der Wijst.